

M. Lluïsa Faxedas

Professora d'Història de l'Art Contemporani de la UdG

i comissària de l'exposició «El gran dia de Girona, de Ramon Martí Alsina. Anatomia d'un quadre»

El gran dia de Girona, un quadre singular

Ramon Martí Alsina (1826-1894) pot ser considerat el primer pintor modern de la història de l'art català, si entenem la modernitat, com va escriure Baudelaire, com «ésser de la pròpia època». La seva obra representa l'aparició del paisatgisme naturalista i del realisme en la pintura catalana, inspirat en una bona part pels seus viatges a París i el seu descobriment de l'obra de Courbet i els paisatgistes de l'escola de Barbizon. La seva opció per les noves tendències artístiques anà paral·lela al seu posicionament polític republicà i progressista, i a la seva voluntat, només aconseguida en part, de viure de la pintura més que no de la docència a l'Escola de Belles Arts. Això el va portar a crear una producció molt abundant, de qualitat no sempre homogènia, que li donà ja en el seu temps una gran fama com a pintor de paisatges i marines.

El gran dia de Girona (1863-1864) és, tanmateix, una pintura d'història, la més important que va fer en aquest gènere, i el quadre més gran de la història de l'art català. Tot indica que amb aquesta gran obra Martí Alsina volia fer un

tour de force que demostrés les seves capacitats i qualitats artístiques amb vista a impressionar tant els seus col·legues com els seus possibles compradors; la seva intenció era presentar-lo a l'Exposició Nacional de Belles Arts de Madrid, on esperava assolir premis i prestigi, però finalment no ho va fer i l'obra va quedar inacabada. El quadre té com a tema el que s'anomena «el gran dia de Girona», és a dir, els fets ocorreguts durant la Guerra del Francès i, més concretament, el 19 de setembre de 1809. Aquell dia, en ple setge de Girona i quan ja havien pres el castell de Montjuïc, els soldats francesos atacaren amb força per conquerir definitivament la ciutat, i els gironins aconseguiren rebutjar-los després d'una dura resistència. Cal tenir present que quan Martí Alsina començà a pintar el quadre tot just havien passat cinquanta anys des del moment dels fets i, per tant, es tractava d'un episodi pràcticament contemporani; de tota manera, des del principi els fets esdevinguts al llarg d'aquest dia, i també tot allò vinculat als setges de Girona, es van mitificar considerablement i es van anar convertint en un relat més èpic que no pas històric.

Així, el quadre se situa a la zona de la caserna dels Alemanys, amb la catedral i Sant Feliu al fons, en el moment final de la jornada, en què les tropes franceses es retiren i els gironins avancen triomfants. Al centre, davant d'un espai buit, la figura d'Álvarez de Castro s'alça, solemne; en primer pla hi ha els cadàvers dels vençuts i dues dones, membres de la Companyia de Santa Bàrbara, que retiren alguns dels ferits. L'elaboració d'una obra tan complexa i de dimensions tan grans va fer que Martí Alsina hagués de llogar especialment un estudi per treballar-hi, on va acumular tot el material que li va servir per mirar d'ambientar l'obra en el seu moment històric; també sabem que va fer diverses estades a Girona i que va documentar-se tant com va poder. En el procés de realització del quadre va fer un gran nombre de dibuixos, dels quals malauradament no en queden gaires, i una dotzena d'esbossos i versions a l'oli de la pintura, en què va assajar composicions alternatives a la que va escollir per al gran quadre; algunes d'aquestes pintures les va vendre a part i van anar a parar a diverses col·leccions. A més, el tema el va interessar tant que encara va pintar dos quadres més

"El gran dia de Girona és el quadre més gran de la història de l'art català"

■ Procés de restauració del quadre al Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya.

relacionats amb aquest episodi: *Les heroïnes de Girona* (1868), que es troba a la Diputació de Girona, pintat poc després del gran quadre, i *La Companyia de Santa Bàrbara* (1891), que es troba al Museu Nacional d'Art de Catalunya, pintat ja a les acaballes de la seva vida.

Com hem dit, el quadre va quedar inacabat, i a la mort de Martí Alsina va passar a un col·leccionista, que després de diverses vicissituds finalment va cedir a l'Ajuntament; el quadre va acabar exposat al Palau de Belles Arts de Barcelona. Durant la Guerra Civil, el palau va ser bombardejat i el quadre va patir greus danys en forma d'estrips i humitats. El 1939 va ser enrotllat, i des d'aleshores havia quedat guardat al magatzem del MEC.

L'any 2007, a punt d'iniciar els actes per commemorar el bicentenari dels Setges de Girona, vam començar a treballar juntament amb el Museu d'Art de Girona en la restauració del quadre per tal de poder-lo exposar permanentment a la ciutat. Després d'un llarg procés en què hem anat sumant complicitats, finalment en aquest moment, i gràcies al patrocini de la Fundació Caixa de Girona, ja s'ha completat el procés de restauració del quadre, que a partir del mes d'octubre quedarà definitivament instal·lat a l'Auditori

El quadre es podrà contemplar molt a prop d'on es van esdevenir els fets que el van motivar.

Josep Irla de la nova seu de la Generalitat a Santa Caterina. La presentació d'*El gran dia de Girona* anirà acompanyada, aquesta tardor, d'una exposició al Museu d'Art de Girona en què es podrà descobrir el procés de treball que seguí Martí Alsina a partir dels dibuixos, esbossos i versions que hem pogut recuperar. Així, gairebé un segle i mig després que Martí Alsina hi comencés a treballar, el quadre es podrà contemplar molt a prop d'on es van esdevenir els fets que el van motivar.